

บทบาทของพระพุทธิญาณมุนีในการบริหารจัดการวัดให้เป็น ศูนย์กลางชุมชนบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

Phra Phutthiyanmune'e's Role in Managing Wat to be the Center
of the Ban Sobkham Community, Wieng Sub-District,
Chiang Saen District, Chiang Rai Province

สิงห์คำ อินทมิไชย

SingKham Inthamixay

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahâmâkut Buddhist University

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระพุทธิญาณมุนีในการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนบ้านสบคำ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน บ้านสบคำ กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาจำนวนทั้งหมด 15 ท่าน ได้แก่ เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร คณะกรรมการวัด การเก็บข้อมูลคือ การสำรวจพื้นที่ วิจัย การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของการพรรณนาตามปรากฏการณ์ที่พบเห็น

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการปกครอง ใช้หลักเมตตาธรรม เมตตา กรุณา อุpekขา 2) ด้านการเผยแผ่ธรรม ให้ความสำคัญของการเผยแผ่ธรรม ทั้งศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จนเกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดปฏิบัติความเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็น 3) ด้านการศาสนศึกษา จัดตั้งโรงเรียน สรรหาแหล่งทุนทรัพย์และบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มาสอนพระภิกษุ สามเณร 4) ด้านศึกษาสงเคราะห์ อุปถัมภ์การศึกษาของพระภิกษุ สามเณร และนักเรียนที่ยากจน มอบทุนการศึกษาแก่สถานศึกษาต่าง ๆ 5) ด้านสาธารณูปการ ก่อสร้าง ทำนุบำรุงศาสนสถานที่ยิ่งคุณค่าทางประวัติศาสตร์ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ สนับสนุนกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พร้อมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ 7) ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ฟื้นฟูศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรมพื้นบ้าน สร้าง

ศูนย์ศิลปาชีพ ส่วนด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ เป็นระยะเวลา 32 ปี จนได้รับรางวัล “ลูกโลกสีเขียว” ซึ่งเป็นสิ่งรับรองความสำเร็จในการอนุรักษ์ป่าไม้

คำสำคัญ: บทบาท; พระพุทธานุญญาน; การบริหารจัดการวัด; ชุมชน

Abstract

The objectives of this thesis were 1) to study Phra Phutthiyanmune's role in managing Wat Phra That Pha Ngao to be the center of the Ban Sobkham community, Wieng sub-district, Chiang Saen district, Chiang Rai province, 2) to study the problems and difficulties in managing Wat Phra That Pha Ngao to be the center of the Ban Sobkham community. Fifteen key informant monks and temple committee members from data were collected by purposive sampling.

The results of research were found as followings:

1) Governance, his good governance consists of kindness, mercy, compassion, and impartiality, or detachment. 2) Dharma propagation, he is excellent in both practicing and learning Dharma, which inspires many new practitioners 3) Buddhist studies, he supports novices and monks tuition fee and improves their learning skills by putting in highly trained teachers and extra curriculum. 4) Public school support, he has always sponsored and encouraged novices, monks and lay students by taking care of their tuition fees, etc. 5) Public utility and maintenance of Buddhist holy places, he takes good care of maintaining the temple and its surroundings, and creates many facilities for public use. 6) public assistance, he supports all the important activities in Buddhist special occasions, and also creates jobs to improve the quality life of the people. 7) Conservation of arts, culture and environment, he does a good job of restoring the temple. Within his ambition in restoration and conservation forest for over the past thirty-two years, he has been awarded the “Green Globe”, which honors his success in forest conservation.

Keywords: Role; Phra Phutthiyanmune; Wat management; Community

บทนำ

พระสงฆ์เป็นตัวแทนของสถาบันพระศาสนาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีหน้าที่สำคัญในการอบรม สั่งสอน การดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งทางด้านศีลธรรม จริยธรรม เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันศาสนาที่ได้รับความเคารพนับถือ เป็นที่พึ่งทางจิตใจของผู้คน ประกอบกับวัดที่เป็นศูนย์กลางพิธีกรรมทางประเพณีที่สำคัญของคนในพื้นที่นั้น ๆ

พระพุทธิญาณมุนี เป็นเจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่มีบทบาทในการพัฒนาวัด เอื้อประโยชน์สูงสุดให้แก่ชุมชนบ้านสบคำมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เห็นได้จากโครงการพัฒนาวัด เช่น ศูนย์ปฏิบัติธรรม โครงการฟื้นฟูป่าไม้ โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรม สถานที่พักพิงสำหรับผู้ยากไร้ ศูนย์ศึกษาแผนกบาลีสมาถุ ศูนย์ศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้าน ศูนย์ศึกษาโรงเรียนสามวัย เป็นต้น พระพุทธิญาณมุนีโดยอุปนิสัยของท่านเป็นคนกล้าคิด กล้าคิดกล้าทำ มีวิสัยทัศน์ กว้างไกล ใส่ใจผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งมีประธานอันแน่วแน่ที่จะทำให้วัดพระธาตุผาเงากลายเป็นศูนย์กลางชุมชน วัดพระธาตุผาเงาถือเป็นวัดที่ทรงคุณค่าและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ไทย พระธาตุผาเงามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อคนในชุมชนบ้านสบคำมาแต่ช้านาน กล่าวกันว่า วัดพระธาตุผาเงาแห่งนี้เป็นบ่อเกิดวัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุและไม่ใช่วัตถุ ความดีงามที่ส่งผ่านทางจารีตประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะกรณีพระพุทธิญาณมุนี เพราะท่านเป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน และเป็นนักพัฒนาช่วยเหลือสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ ต่อชุมชนบ้านสบคำอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรมจนทำให้วัดพระธาตุผาเงากลายเป็นแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริม และพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางชุมชนอย่างแท้จริง โดยประยุกต์หลักธรรมคำสอน ผ่านกระบวนการคิด กระบวนการทำ โดยจัดโครงการและกิจกรรม ต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อเป็นแนวทางให้พระสงฆ์และประชาชนทั่วไปได้นำไปพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เข้มแข็งสืบต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร และกรรมการวัด จำนวน 15 ท่าน เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก

2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

- ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่เป็นบุคคล ที่ผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลโดยตรงจากประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 15 คน

- ข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารสิ่งพิมพ์ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ละเอียด ครบคลุม ถูกต้อง และตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างชัดเจน โดยวิธีการใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือดังต่อไปนี้ 1) การสำรวจพื้นที่วิจัย ศึกษาสภาพการณ์บริหารจัดการวัด การเผยแผ่ธรรม การอนุรักษ์ป่า 2) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ทำการเก็บข้อมูลด้วยการจดบันทึก ถ่ายภาพ บันทึกเสียง 3) การสัมภาษณ์ โดยจะเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าอาวาส พระภิกษุ กรรมการวัด 4) การสนทนากลุ่มย่อย ได้ทำการสนทนากลุ่มย่อยกับประชากรแบบไม่เป็นทางการ 5) การศึกษาเอกสาร ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระพุทธานุภาพในการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนบ้านสบคำ การบริหารงานวัด และการจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในวัด 6) วัสดุอุปกรณ์ที่ผู้วิจัยได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพระพุทธานุภาพในการบริหารจัดการวัด ให้เป็นศูนย์กลางชุมชนบ้านสบคำ เพื่อบรรยายและอธิบายประกอบข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์ สังเกต มีการจดบันทึก การถ่ายภาพ กิจกรรมการสัมภาษณ์ เพื่อนำผลการวิจัยไปวิเคราะห์ความถูกต้องร่วมกับชาวบ้านในชุมชนอีกครั้ง

5. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาบทบาทของพระพุทธานุภาพในการบริหารจัดการวัด ให้เป็นศูนย์กลางชุมชนบ้านสบคำ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการวัด ให้เป็นศูนย์กลางชุมชนบ้านสบคำ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ผลการวิจัย

1. บทบาทของพระพุทธานุภาพ ในการบริหารจัดการวัด ให้เป็นศูนย์กลางชุมชน

บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.1 ด้านการปกครอง มีภาวะผู้นำด้านการปกครองสูง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนผู้นำทั่วไป บำเพ็ญตนเพื่อผลประโยชน์สุขสันติของมวลมนุษยชาติโดยแท้ เปี่ยมล้นด้วยวิสัยทัศน์อันกว้างไกล เข้าใจปัญหาของวัดและชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง มีเมตตาธรรม เป็นนักคิด นักวิเคราะห์ รอบรู้และมีข้อมูลที่ทันสมัย กล้าตัดสินใจ มียุทธวิธีและเทคนิคการใช้พระธรรมวินัย พระราชบัญญัติสงฆ์ไทยในการขับเคลื่อนนโยบายต่าง ๆ ในการปกครอง บริหารตน บริหารคน บริหารงาน ทำให้คณะสงฆ์และชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุข นำหลักธรรมมาใช้ควบคู่กับการปฏิบัติ เจริญรอยภาวะผู้นำแบบองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงตรัสไว้ โดยใช้หลักคิด หลักพูด และปฏิบัติ นำหลักทศพิธราชธรรม หลักเมตตาธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน

1.2 ด้านการเผยแผ่ธรรม เป็นพระนักปฏิบัติ เห็นได้จากปฏิปทา การคิด การพูด การทำ มีศีลาจารวัตรที่งดงาม เป็นแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ตามหลักธรรมคำสอนองค์สัมมาสัมพุทธเจ้ามาโดยตลอด ยึดถือหลักปฏิบัติกรรมฐาน ถือนิสสัยปฏิญญาสี่เป็นฐานที่ตั้งในการเจริญสติปัญญา ใช้ศีล สมาธิ ปัญญา ใช้หลักความอดทน ความเพียรเป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จ ทำให้ศรัทธาญาติโยมเลื่อมใสในตัวท่าน แล้วนำไปปฏิบัติใช้ในการพัฒนาตน พัฒนาชุมชน และสังคม ทำให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นำมาซึ่งสังคมปกติสุขที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม จัดอบรมธรรมะ อบรมปฏิบัติธรรมกรรมฐานแก่พระภิกษุ สามเณร และฆราวาสมาโดยตลอด จัดตั้งโครงการการสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม เณริมพระเกียรติเนื่องในวาระโอกาสต่าง ๆ เผยแผ่ธรรมด้วยความหลากหลายวิธี โดยใช้สื่อต่าง ๆ เช่น บันทึกรูป เสียง วิดีโอ ชุมชน จัดตั้งทีมงานอบรมเผยแผ่ศีลธรรมในพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชน

1.3 ด้านการศาสนศึกษา ให้ความสำคัญทางด้านการศึกษา มองว่าการศึกษาเท่านั้นที่ต่อยอดหรือสืบทอดพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับสังคมไทยและสังคมโลกได้ การศึกษาเท่านั้นที่จะทำให้สังคมเจริญก้าวหน้า ท่านพยายามที่จะทำให้วัดแห่งนี้กลายเป็นศูนย์กลางศึกษา ขาด ศาสน พระมหากษัตริย์ เป็นแหล่งรวมการศึกษาทุกศาสนา สังคม และวัฒนธรรมก็อยู่ในสถานที่แห่งนี้ เป็นแหล่งรวบรวมพระธรรมคำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า มีการสร้างโรงเรียน สื่อการเรียนการสอนอย่างมีระบบ พัฒนาโครงการศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเสมอมา เห็นได้จากโครงสร้างที่เกิดขึ้นในระยะสั้นและระยะยาวต่าง ๆ เช่น โรงเรียนศึกษาพระธรรมบาลี โรงเรียนสอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนสอนภาษาเขียน โรงเรียนสอนศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยจรดงพุทธศาสนามีความรุ่งโรจน์ และทำให้วัด โรงเรียน เกิดการเรียนรู้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและเกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

1.4 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นแหล่งขัดเกลา พัฒนา ส่งเสริม คุณภาพชีวิต ทุกด้านของคนในชุมชน บูรณาการหลักธรรมนำความรู้สู่การปฏิบัติ คิดค้นศูนย์การศึกษา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อตอบสนองปัญหาของชุมชน ยกย่องคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น ลดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมให้น้อยลง เสริมสร้างความเข้มแข็งสติปัญญา คนในชุมชนให้มีภูมิคุ้มกัน ไม่ให้หลงไหลไปสู่อบายมุข ทำให้คนรุ่นหลังสนใจและเข้าหาธรรมะ กลับมาสู่ภูมิปัญญาพื้นบ้านท้องถิ่นถ่ายทอดสิ่งที่ดีงาม สร้างโรงเรียนสามวัย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือวันหยุดอื่น ๆ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ตลอดจนโครงการที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส จัดตั้งโครงการอบรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม จัดตั้งทีมงานอบรมธรรมะสู่ประชาชน สร้างเงินสร้างงานให้แก่ชุมชน เช่น โครงการฟื้นฟูยาสมุนไพรพื้นบ้าน โครงการทอผ้าพื้นบ้าน เพื่อเป็นตัวอย่างในการพัฒนาวัดพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืนและมีความสุข สร้างสันติสุขในรูปแบบบูรณาการหลักธรรมคู่กับการพัฒนาสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืนและเข้มแข็ง

1.5 ด้านการสาธารณูปการ บำรุง ซ่อมแซม ต่อเติม จัดโครงการ สาธารณประโยชน์ เพื่ออำนวยความสะดวกของพุทธศาสนิกชนคนรุ่นหลัง เห็นความสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ บูรณาการสิ่งที่ตัวเองมีอยู่เข้ากับสมัยใหม่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด นอกจากนี้ยังได้ศึกษาและใช้ทรัพยากรแปรรูปเพื่อเศรษฐกิจของชุมชน ศาสนที่เป็นวัตถุ เช่น เจดีย์ วัด วิหาร โบสถ์ สถาน พร้อมกันได้สร้างศาสนที่พึ่งทางกายทางใจ เช่น สร้างโรงเรียน วัด ที่พักผ่อน ที่สาธารณะมากมายให้แก่วัดและชุมชนมาโดยตลอด

1.6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นนักพัฒนา นักส่งเสริม จัดหาแหล่งทุนต่าง ๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชน เช่น โครงการฟื้นฟูภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำยาสมุนไพร เพื่อตอบโจทย์แก้ไขปัญหในระยะสั้นและระยะยาว เป็นแหล่งส่งเสริมสติปัญญา แหล่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์สูงสุดให้แก่คนในชุมชน นอกจากนี้ยังสนับสนุน ส่งเสริมการศึกษา พัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนมาโดยตลอด สร้างสถานที่สาธารณะให้แก่วัดและชุมชน อำนวยความสะดวกต่อการจัดกิจกรรมวัดชุมชน นำความเข้มแข็งทางด้านร่างกายและจิตใจ ความร่มเย็น ความเป็นปกติสุข ความเป็นปึกแผ่น ความดีงามของสังคมก็จะกลับมา

1.7 ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะมาโดยตลอด อีกทั้งภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นสิ่งที่ดีงามและมีค่าต่อวิถีชีวิตแห่งนี้จากรุ่นสู่รุ่น อันเป็นแม่แบบการพัฒนาที่ยั่งยืน ขณะเดียวกันจัดการปัญหาโดยการเทศน์ บิณฑบาต ระดมทุน รณรงค์ให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีบทบาทได้จัดทำโครงการบวชป่าทุก ๆ ปี และจัดตั้งให้

มีโครงการศึกษาธรรมชาติป่าไม้ เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจและตระหนักเห็นคุณค่าของป่าไม้ เห็นว่าป่าไม้นั้นคือทุกสิ่งเป็นปัจจัยสี่ เอื้อต่อการพัฒนาทางกายและใจให้เป็นสุขและสันติ เห็นเป็นประจักษ์จากรางวัลที่ได้รับโลกสีเขียว เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าบรรลุผลสำเร็จในการอนุรักษ์ป่าไม้ได้เป็นอย่างดี

2. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

2.1 ด้านการปกครอง พระพุทธิญาณมุนีปกครองทั้งนิกายบริหารวัด บริหารอำเภอ มีหน้าที่รับผิดชอบหลายอย่าง รวมทั้งบุคลากรไม่เพียงพอต่อการสนองงาน จนทำให้การดำเนินงานบางครั้งล่าช้าและไม่ทั่วถึงขาดตกบกพร่องบ้าง

2.2 ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม การเผยแผ่ธรรมะเป็นงานที่หนักพอสมควรที่จะสร้าง หรือ สรรหาตัวแทน เป็นเสาหลักในการเผยแผ่ เนื่องจากบุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถมีจำกัด หรือเทียบเท่าท่านอาจหาไม่ได้เลย คุณภาพของบุคคล จึงสำคัญต่อความรู้โรจน์ หรือถ้อยหลังของพระพุทธศาสนา

2.3 ด้านการศาสนศึกษาวัดแห่งยังขาดบุคลากร ขาดแหล่งทุน ขาดอุปกรณ์การเรียน จึงไม่สามารถสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม

2.4 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ การศึกษาสงเคราะห์ของวัดอาจไม่เป็นระบบมากนัก การจัดตั้งโครงการไม่ค่อยต่อเนื่อง เนื่องจากวัดแห่งนี้ยังขาดบุคลากร ขาดแหล่งทุน ขาดอุปกรณ์การเรียน

2.5 ด้านสาธารณูปการ วัดยังขาดแคลนเจ้าหน้าที่รองรับภายในวัดไม่เพียงพอ จัดหางานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในแต่ละงานมาจัดเตรียมงาน

2.6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ปัญหาการสาธารณสงเคราะห์คือ ขาดบุคลากร หรือบุคลากรที่มีอยู่ไม่มีความสามารถเพียงพอต่อการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์

2.7 ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม รับแรงกดดันจากปัจจัยภายในและภายนอก จากนายทุน จากการไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน ภาครัฐ เอกชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทของพระพุทธิญาณมุนี ในการบริหารจัดการวัด ให้เป็นศูนย์กลางชุมชนบ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.1 ด้านการปกครอง พบว่า เป็นแบบอย่างในการทำงาน การบริหารจัดการวัด ทำให้เกิดแรงศรัทธา มีคณะทำงานเพื่อสังคม คำนึงถึงความปลอดภัย ประโยชน์ส่วนตนเพื่อ

ประโยชน์ส่วนรวม ทำให้โครงสร้างระบบการทำงานของคณะสงฆ์มั่นคง เข้มแข็งขึ้น พระภิกษุสามเณร ชาวบ้านเกิดความสามัคคี มีความเป็นปึกแผ่นมากขึ้น ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** มีภาวะผู้นำสูง มีทักษะ มีศิลป์ มีความสามารถสูง เพียบพร้อมไปด้วยหลักเมตตาธรรม เมตตา กรุณา อุเบกขา ในการบริหารจัดการวัด ยึดหลักโครงสร้างของพระธรรมวินัย เจริญรอยตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ทุกประการ ตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานหลักความจริง หลักความถูกต้อง ความเป็นธรรม โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมพาน พุทฺธสโร (พระสมพาน พุทฺธสโร (สันวิราช), 2556: 26) เรื่อง “บทบาทการพัฒนาวัดของพระศรีปริยัตยาภรณ์ (กลีบ วรพลโย) พบว่า บทบาทด้านการปกครองของพระศรีปริยัตยาภรณ์ (กลีบ วรพลโย) ท่านได้ให้ความสำคัญแก่พระภิกษุสามเณร และผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นผู้เสียสละตั้งใจบำเพ็ญตน เพื่อพัฒนาพระพุทธศาสนาให้มีความรุ่งเรือง โดยใช้นโยบายการปกครองรูปแบบพ่อปกครองลูก

1.2 ด้านการเผยแผ่ธรรม พบว่า นำหลักธรรมคำสอนไปสู่หมู่มาก ประชาชน ทั้งใกล้และไกลให้ความสนใจและน้อมนำคำสั่งสอนของท่านไปประพฤติปฏิบัติได้เป็นอย่างดี โครงการอบรมจริยธรรม ปฏิบัติธรรม สังคมให้การยอมรับ มีประชาชนจากทั้งในและนอกประเทศเข้ามาปฏิบัติธรรมและศึกษาธรรมะในวัดแห่งนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้วัดแห่งนี้กลายเป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมแห่งแรกและเป็นที่กล่าวขานมากที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ท่านเป็นนักปฏิบัติ ปฏิบัติชอบ เพียบพร้อมไปด้วยภูมิรู้ ภูมิธรรม มีปฏิปทาสูง มีศีลาจารวัตรงดงาม ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการเจริญสติ ถวายทอดหลักธรรมคำสอน แนวปฏิบัติของท่านใช้การหลักการง่าย ๆ ใช้หลักสติปัฏฐานสี่ เป็นที่ตั้งแห่งการเจริญสติ ใช้ทาน ศีล ภาวนา ในการอบรมขัดเกลาญาติโยม เด็กและเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมพาน พุทฺธสโร (พระสมพาน พุทฺธสโร (สันวิราช), 2556 : 26) เรื่อง “บทบาทการพัฒนาวัดของพระศรีปริยัตยาภรณ์ (กลีบ วรพลโย) พบว่า ตระหนักถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ซึ่งนับเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงยั่งยืน มั่นคงอยู่แห่งพระพุทธศาสนา และเพื่อประโยชน์แก่หมู่สงฆ์ อันถือได้ว่าเป็นภารกิจโดยตรงของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ที่มีหน้าที่ของตนคือ ศึกษาและปฏิบัติตาม พระธรรมวินัยจนเกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้

2.3 ด้านการศาสนศึกษา พบว่า ประสบผลสำเร็จให้การวางรากฐานการเรียนการสอนบาลีอย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด เห็นได้จากพระภิกษุสงฆ์จำนวนมากที่ผ่านเกณฑ์การสอบไล่บาลีสนามหลวงทุกปี จนเป็นที่ยอมรับการเรียนการสอนบาลีที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่หนึ่งในอำเภอเสิงสาง **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ท่านใส่ใจและเห็นความ

สำคัญของการศึกษา ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี เน้นคุณภาพของกาศึกษามากกว่าปริมาณ โดยจัดสรรงบประมาณต่อบุคคลกรและสื่อการเรียนการสอนอย่างพอเหมาะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุตใจ ธมฺมโชโต (พระสุตใจ ธมฺมโชโต (เนาวพันธ์), 2551 : 29) เรื่อง “บทบาทของพระราชธรรมสุธี (สมปอง ปณฺญาทีโป) ที่มีต่อการพัฒนาสังคม” พบว่า ท่านเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ได้ศึกษาทางโลกและทางธรรม เป็นพระสงฆ์ที่มีความคิดยาวไกล มุ่งพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ ได้พัฒนาการศึกษาอย่างกว้างขวางในจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น เปิดการเรียนการสอนปริยัติธรรม แผนกสามัญให้พระภิกษุสามเณร และพยายามที่จะทำการเปิดวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาทางโลกในระดับปริญญาตรี นอกจากนี้ยังมุ่งพัฒนาการศึกษาของเยาวชนผู้ด้อยโอกาส ทำให้เยาวชนได้รับการศึกษามากยิ่งขึ้น

2.4 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า มีการอุปถัมภ์ จัดหาแหล่งทุนเล่าเรียนแก่พระภิกษุสามเณร นักเรียน นักศึกษาที่ยากจน มาโดยตลอด นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนอุปกรณ์ทางการศึกษา และให้ทุนเด็ก เด็กดี เด็กกตัญญู และเรียนเก่ง ในสถานที่ศึกษาต่าง ๆ **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ท่านเป็นนักสงเคราะห์โดยแท้ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เห็นความสำคัญของการศึกษา ตระหนักถึงคุณค่าและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคน ยกย่องคุณภาพชีวิตของคนให้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุตใจ ธมฺมโชโต (พระสุตใจ ธมฺมโชโต (เนาวพันธ์), 2551 : 29) เรื่อง “บทบาทของพระราชธรรมสุธี (สมปอง ปณฺญาทีโป) ที่มีต่อการพัฒนาสังคม” พบว่า บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระราชธรรมสุธี (สมปอง ปณฺญาทีโป) ได้ทำการสนับสนุนการศึกษาด้วยการมอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนนักศึกษาทั่วไปตั้งแต่ พ.ศ.2545 ถึงปัจจุบันเป็นประจำทุกปี จำนวนปีละ 80 ถึง 100 ทุน ทุนละ 2,000 บาท ได้ทำการมอบเงินสนับสนุนองค์กรเครือข่ายการอุดมศึกษานครศรีธรรมราช จำนวน 1,000,000 บาท ซึ่งถือได้ว่าเป็นเงินจำนวนมากที่ได้เสียสละเพื่อสนับสนุน การศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษา

2.5 ด้านสาธารณูปการ พบว่า ได้ทำนุบำรุง ซ่อมแซม ต่อเติมศาสนสถาน เช่น สถานที่ปฏิบัติธรรม สถานที่พักและศึกษาธรรม ให้เป็นสถานที่ทำวัดสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม สถานบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ให้ความสะดวกสบายสำหรับนักท่องเที่ยว ผู้ที่ประสงค์จะเรียนรู้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาและวัฒนธรรม ประชาชนชื่นชอบผลงานของท่าน ทั้งให้การสนับสนุนต่อโครงการเป็นอย่างดี สาธุชนหลากหลายทั่วสารทิศให้การสนับสนุนและการบริจาคทรัพย์สินเงินทอง **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ท่านเป็นคนมีบารมี มีศีลธรรม มีศีลาจารวัตรงดงาม ปฏิปทาน่าเลื่อมใส ท่านพูดแล้วปฏิบัติ มีหลักคิด หลักธรรมเป็นของตัวเอง

เอง ทำให้ศรัทธาญาติโยมเลื่อมใส ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมชาย สุนติกโร (พระมหาสมชาย สุนติกโร (ชุ่มจิต), 2556 : 27) เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการของวัดในจังหวัดปทุมธานี” พบว่า มีการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ ปรับปรุงสภาวะแวดล้อมและภูมิทัศน์ของวัดให้มีความสะอาดร่มรื่นสวยงาม ดูแลรักษาและการจัดการศาสนสมบัติของวัด จัดการประชุมอบรมบุคลากรที่มีหน้าที่อย่างมีระบบแบบแผน

2.6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ได้ทำประโยชน์ส่วนรวม มุ่งมั่นทำงานเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน เห็นได้จากโครงการต่าง ๆ ที่ได้รับรางวัลและกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดคือ โครงการฟื้นฟูและส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทั้งเป็นผู้คิดค้นและวางแผน ดำเนินงานทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ท่านเป็นผู้นำที่เสียสละ คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม คำนึงถึงความเดือดร้อน ความทุกข์ยากลำบากของคนในชุมชนเป็นหลัก โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ปกาสโร), 2556 : 28) เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า อำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ประชาชน หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กที่มาจากครอบครัวยากจน จัดตั้งสถานที่ศึกษา สถานือนามัย ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หรือที่ตั้งของหน่วยงานราชการ ตลอดถึงกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อให้สังคมได้ปฏิบัติตามหลักบุญกิริยาวัตถุ คือทาน ศีล ภาวนา

2.7 ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม พบว่า ประสบผลสำเร็จในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทำทุกวิถีทางที่ผลิตผืนป่าชุมชนให้กลับมาสู่สภาพเดิม ทั้งปลูกป่าในป่า และปลูกป่าในใจคนมาโดยตลอด คลี่คลายปัญหาความขัดแย้งที่ดินระหว่างวัดและนายทุน ทำให้ป่าชุมชนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรม ธรรมชาติ แหล่งชีวิต แหล่งอาหารของคนในชุมชน และบริเวณใกล้เคียง ผลงานรางวัลลูกโลกสีเขียวเป็นสิ่งรับรองความสำเร็จ โดยการนำหลักธรรมบูรณาการอนุรักษ์ป่าไม้ **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ท่านมีภูมิรู้ภูมิธรรม มีความสามารถในการชักจูงผู้คนในชุมชน และลงมือปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง พร้อมกับเทศนาอบรมสั่งสอน ธรรมะให้คนรู้จักคุณค่าป่าไม้ และชักชวนนำพาผู้คนชักชวนหน่วยงานให้เข้ามามีบทบาทอนุรักษ์ร่วมกัน ใช้กุศโลบายหลากหลายวิธี โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาถาวร สุรพลโย (พระครูใบฎีกาถาวร สุรพลโย (เสนสอน), 2554 : 29) เรื่อง “การศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีบทบาทของพระนิภารโสภณ (ไกร ฐานิสโร) วัดหนองกล้วย อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” พบว่า มี

การอนุรักษ์ใน 2 ลักษณะ คือ การอนุรักษ์โดยตรง ได้แก่ การไม่ทำลายป่าไม้ทุกประเภทซึ่งมี
บทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามพรากของเขียวหรือต้นไม้ เป็นต้น และการอนุรักษ์โดยอ้อม ได้แก่
การอยู่ในป่าแบบพึ่งพาอาศัย โดยอาศัยป่าเป็นสถานที่สัปปายะในการปฏิบัติธรรมแนวคิด
มุ่งการพัฒนาคุณภาพของชีวิต พร้อมกับการให้คำปรึกษาการศึกษาแก่ชุมชน รวมทั้ง
การส่งเสริมภูมิปัญญาในท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่าไม้ ทำให้ชาวบ้านและชุมชนได้เข้าใจในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของท่าน

บรรณานุกรม

- ฉลอง พันธุ์จันทร์และคณะ. (2553). **บทบาทหน้าที่ของสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย
 นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์. (2545). **พัฒนาบุคลากรผู้นำและนักบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขและเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- น้อย ลายคราม และสุบรรณ จันทบุตร. (2539). **หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ
 พุทธทาสภิกขุ. (มปป). **การบริหารธุรกิจแบบพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย
- พระครูใบฎีกาถาวร สุรพลโย (เสนสอน). (2554). **การศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีบทบาทของพระนิภากรโสภณ (ไกร ฐานิสฺสโร) วัดหนองกลับ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ปภสฺสโร). (2556). **บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอดุสิต กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมชาย สุนติกโร (ชุ่มจิต). (2556). **บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้าน สาธารณูปการของวัดในจังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระสุตใจ ธมฺมโชโต (เนาวพันธ์). (2551). **บทบาทของพระราชธรรมสุธี (สมปอง ปณฺญาทีโป)**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระสมพาน พุทฺธสโร (สันวิราช). (2556). **บทบาทการพัฒนาวัดของพระศรีปริยัตยาภรณ์ (กลีบ วรปญฺโญ) วัดพัฒนาราม ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระมหาเสริมชัย ชยมงคล. (2539). **การบริหารวัด**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอชเอพี เพรส จำกัด